

Burkal kirke med mindestenen for de faldne i 1. Verdenskrig i forgrunden.

Foto: Sven Petersen

De, der ikke kom hjem.

1. Verdenskrigs start og de faldne fra Burkal sogn i 1914.

Research og tekst: Kitta & Sven Petersen, Kalundborg.

Her i 2014 markerer man rundt i verden hundredåret for starten af 1. Verdenskrig. Det blev en krig, som i grusomhed overgik alt, hvad menneskeheden tidligere havde oplevet.

1. verdenskrig 1914-1918

Op til krigens start i august 1914 havde der været store politiske spændinger i Europa og på Balkan. Det kendte attentat på den østrig-ungarske tronfølger Franz Ferdi-

nand i Sarajevo i Bosnien-Herzegovina 28. juni 1914 var den begivenhed, der kastede store dele af Verden ud i ragnarok. Bosnien-Herzegovina var i 1908 blevet indlemmet i Østrig-Ungarn.

Østrig-Ungarn beskyldte nationalistiske kræfter i Serbien for at opildne til mordet. Dette førte til et meget anspændt forhold mellem parterne. Til slut besluttede Østrig-Ungarn nøjagtig en måned efter attentatet at erklære Serbien krig. Dette medførte, at Rusland mobili-

serede for at komme deres nære allierede, serberne til undsætning.

Dette brød den tyske hærledelse sig ikke om. Placeret mellem Rusland og Frankrig, mente de tyske ledere, at det ville være en smal sag først at erobre Frankrig, senere at slå russerne. Det var i hvert fald den såkaldte Schlieffen-Plan.

Planen faldt til jorden pga. russernes mobilisering til støtte for serberne. Det betød, at den tyske Kejser Wilhelm 1. august erklærede Rusland krig – og Frankrig 3. august.

Zu den Waffen! — Der Krieg ist eröffnet!

Overskrift i det lokale "Tondersche Zeitung" fra 3. aug.1914. – "Zu den Waffen – Der Krieg ist eröffnet!"

Der „Deutsche Reichsanzeiger“ veröffentlicht in einer Sonder-Ausgabe den Kaiserlichen Mobilmachungsbefehl: Ich bestimme hiermit:

Das deutsche Heer und die Kaiserliche Marine sind nach Maßgabe des Mobilmachungsplans für das Deutsche Heer und die Kaiserliche Marine kriegsbereit aufzustellen.

Der 2. August 1914 wird als 1. Mobilmachungstag festgesetzt.

Berlin, den 1. August 1914.

Wilhelm I. R.
von Bethmann Hollweg.

I de tyske aviser havde man op til starten af august kunnet læse beretninger, som kun førte én vej: Generalmobilisering. På løbesedler, vægplakater og i aviser kunne man læse: ”Der Deutsche Kaiser hat die Mobilmachung angeordnet”. Rundt i hele Det tyske Rige skulle alle våbenføre mænd være klar til at blive

sendt i krig. Det gjaldt også de unge mænd, som boede i det nordslesvigske område. Danmark måtte jo efter krigen 1864 afstå landområdet op til Kongeåen til tyskerne. Således måtte også mange familier i Burkal Sogn sige farvel til enten ægte-mænd, sønner eller fædre. Mange vendte aldrig hjem, men faldt på

*Kejser Wilhelms
mobiliseringsordre fra
"Tondersche Zeitung"
3. aug. 1914.*

slagmarkerne – enten på Vest- eller Østfronten. Alene i det første krigsår, 1914, betalte 9 mænd fra Burkal Sogn med livet ’for en sag, som for de dansksindedes vedkommende ikke var deres’. Citatet står på en plade på muren ved indgangen til den danske krigskirkegård i den franske by Braine.

Følelserne omkring mobiliseringen kommer meget klart til udtryk i dette citat, som stammer fra en dansksindet bylderup’ers private notater:

”Krigserklæringen blev læst op for os i kasernegården af kompagniføreren. Der blev et frygteligt virvar. Nogle græd, andre blev helt ustyrlige og skulle rigtig ud at tæve fjenden, og mange gik ned i kantine og drak til den store guldmedalje. Jeg selv havde kun ét ønske, på en eller anden måde at få sagt farvel til mine forældre eller søskende, men jeg blev hurtigt klar over, at det ikke

lod sig gøre. Al orlov blev inddraget, og jeg turde ikke stikke af uden tilladelse, da vi var gjort bekendt med, at krigslovene var trådt i kraft. Heldigvis var far klar over det. Han kom til Flensborg for at sige farvel til mig

på alles vegne. Det var en tung afsked, vi vidste jo ikke, om vi skulle se hinanden mere. Jeg fik lov at tale med ham en ganske kort tid ved kaserneporten.”

Füsilier-Regiment Nr. 86 marcherer gennem Liege, august 1914. Regimentet, der også blev kaldt Füsilier-Regiment "Königin" (Schleswig-Holsteinsches) Nr. 86, havde hjemsted på Duburg Kaserne, Flensborg (I. og II. Bataillon) og på Sønderborg Slot (III. Bataillon).

Hjemme igen til jul

Det var den almindelige opfattelse, at krigen hurtigt ville være overstået. Senest til jul ville man være hjemme igen. Fx var der på troppe-transporttogene skrevet kække sætninger som: "Søndag klokken fire: Kaffe i Paris."

Så hurtigt kom det ikke til at gå; det blev 4 lange, udmarvende, vanvittige år med den mest beskidte krigsførelse, man kan tænke sig.

Rundt i mange sønderjyske hjem, også i Burkal Sogn, gemmer familier på billeder, breve, dagbøger og feltpostkort, som deres kære har sendt hjem. Nogle af disse ting er havnet i arkivet i Rens Lokalhistoriske Forening.

I alt mistede 67 mænd fra Burkal Sogn livet i løbet af 1. Verdenskrig. Vi har gravet i arkiverne og har fundet frem til de 9 mænd fra sognet, som alene i 1914 blev krigens ofre.

Til venstre: Duburg Kaserne i Flensburg hjemsted for Füsilier-Regiment "Königin" (Schleswig-Holsteinsches) Nr. 86.

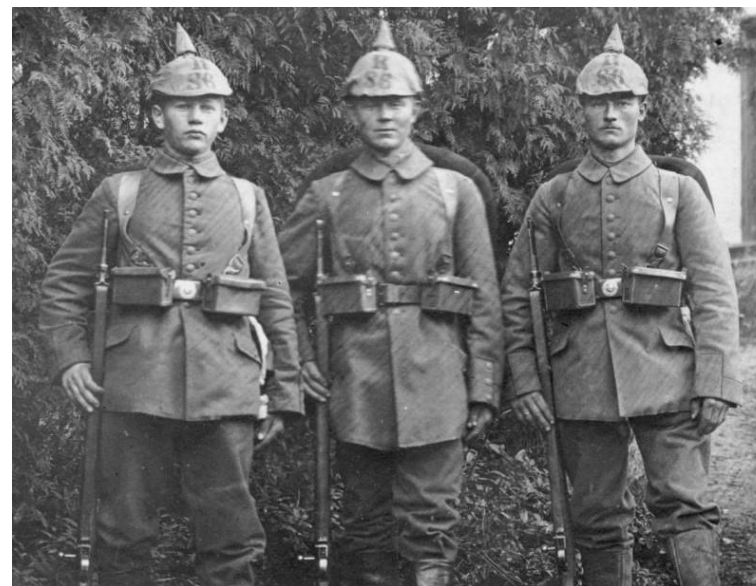
Regimentet fik ny chef i 1890, det var Kejser Wilhelms hustru, Kejserinde af Tyskland og Dronning af Preussen, Auguste Victoria, heraf navnet "Königin", herefter bar soldaterne hendes monogram på uniformens skulderstropper.

Regimentet kæmpede ved vestfronten i hele krigen.

Til højre: Soldater fra Reserve Infanterie Regiment Nr. 86. Regimentet blev dannet i august 1914 og bestod bl.a. af reservister fra Slesvig-Holsten.

Regimentet havde hjemsted i Flensburg (I. og II. Bataillon) og i Schleswig (III. Bataillon). Det kæmpede ved vestfronten i hele krigen.

De faldne i 1914

Krigen var blot få uger gammel, da det første sognebarn mistede livet. 26-årige **Magnus Nielsen Christensen** fra Lund faldt 9. september 1914 i Frankrig, få dage efter sin indkaldelse.

*Magnus Nielsen Christensen
fra Lund.*

På dette tidspunkt var krigen endnu ikke blevet til en skyttegravskrig, så Magnus er højst sandsynligt blevet dræbt på åben mark.

Magnus var født på Lund Mark, søn af arbejdsmand Markus Christensen.

Magnus var blevet uddannet som missionær i Niesky nær Görlitz i Spreewald-området, altså i Østtyskland. Magnus' fødehjem har i dag adressen Lundmarkvej 3.

En uge senere, 16. september 1914 døde en anden ung mand fra Lund Mark, den ligeledes 26-årige tjenestekarl **Friedrich Carl Jensen**. Han var søn af kådner Lars Andreas Jensen, Lund. Friedrich var født på den adresse, som i dag hedder Lundmarkvej 4. Magnus og Friedrich var jævnaldrende nabobørn og har sikkert været legekammerater.

Friedrich var som Reservist tilknyttet det regiment, som mange nord-

slesvigere gjorde tjeneste ved: Füsilier-Regiment Nr. 86, 1. Bataillon, Flensburg.

Ifølge optegnelser er han først meldt savnet, derefter 16. september 1914 død i fangenskab. Dødsstedet er iflg. optegnelserne Hospital Mixte de Blaye, Frankrig.

Først så sent som 6. juli 1918 er han i Personregistret for Burkal Sogn meldt død.

Dagen efter, 17. september 1914 faldt den 27-årige fabrikant **Bonnik Bonnicksen Simonsen** fra Bylderup-Bov. Han var født i Stemmild 2. marts 1887, søn af gårdmand Peter Lorenzen Simonsen.

Bonnik var nygift og efterlod sig sin 24-årige kone Cecilie Margrethe Petersen Damgaard, født i Sommersted.

Bonnik var tilknyttet samme regiment som Friedrich og faldt ved Autrèches i Frankrig.

Den næste på tabslisten fra Burkal Sogn er **Thede Meinhard Johannsen** fra Bov. Han er født 15. august 1885 i Klockries, lidt uden for Niebüll, Tønder Amt, søn af Momme Johannsen og Engel Dorothea Andresen. Thede faldt 13. oktober 1914.

Hans betegnelse var Wehrmann. Han blev begravet i Menen i Belgien.

Thede er opført på Deutsche Verlustlisten fra 15. november 1914.

Carsten Paulsen fra Rens blev den 18. november 1914 anført som faldet.

Han er født 11. januar 1891 på Rens Mark af Anna Maria Nissen.

Carsten var Musketier ved Infanterie-Regiment Nr. 75 Bremen, Stade, 1. Bataillon, 1. Kompagnie.

Carsten er begravet i Moulin-sous-Touvent i Frankrig.

Den 35-årige **Mathias Christian Johannsen** fra Store Jyndeved faldt den 23. november 1914 ved byen Przewodzisowice i Polen. Hans gård lå på adressen Flensborgvej 42. Mathias er født 12. februar 1879 i Weesbydam, Weesby som søn af Siwert Johannsen og Maria Hansen. Han var gift med Friedericke Christine Nissen fra Rens.

*Mathias Chr. Johannsen og
Friedericke Christine f. Nissen.*

Sammen fik de 7 børn: I 1904 fik de Heinrich Christian, i 1907 Siegesmund og i 1908 Maria Elisa-

beth. I 1910 fik de Catharina Maria, som imidlertid kun blev ½ år gammel. I 1912 kom en ny, lille pige til verden, som også fik navnet Catharina Maria. Det var meget brugt, at man opkaldte den næstfølgende af samme køn efter den afdøde søskende. Hans Christian blev født 1913. Omtrent to måneder efter at Mathias faldt i krigen, fødte Friedericke 20. januar 1915 deres datter Mathia Christiane Johannsen. Mathia blev opkaldt efter sin dræbte far.

Mathias var Gefreiter ved 64. Infanterieregiment.

I 1939 overtog den ældste søn Heinrich Chr. Johannsen gården, som på det tidspunkt var 49 tdr. + 22 tdr. forpagtet. Besætningen bestod af 3 heste, 1 føl, 6-7 køer, 14 stk. ungkvæg, 2 søer og 3-4 svin.

Kresten Hansen Nielsen fra Nolde Mark, Burkal Sogn faldt den 5. december 1914.

Han var født i Tønder 12. marts 1888 som søn af arbejder Anders Nielsen.

Kresten var gift med Ollerika Nissen. Hun var født 4. februar 1893 i Bylderup. Sammen havde de sønnen Anton Peter Nielsen, der var født i 1911 og datteren Anny Christina Nielsen. Hun blev 1 år den 14. december 1914, 9 dage efter Kresten døde.

Kresten døde som Füsilier/ Reservist i Niesulkow i Polen.

På mindestenen ved Burkal Kirke er han nævnt som Chresten Nielsen.

De havde parcelstedet på Nolde Mark, i den vestlige del af Nolde ejerlav. Stedet er nedbrudt i 1955. Enken Ollerika blev gift anden gang 24. januar 1919 med arbejdsmand Jens Nielsen, de boede da i Lydersholm.

Tre dage senere, 8. december 1914 faldt 23-årige **Anton Andresen** fra Kværnholt.

Anton var født 17. september 1891 i Lendemark, Bylderup Sogn, søn af købmand Matthias Andresen.

Han var Musketier ved 64. Infanteriregiment. Intet dødssted angivet; måske var det i Polen, da han var ved samme regiment som Mathias Christian Johannsen.

Den kun 22-årige **Martin Christian Langholz** fra Jynde vad døde af sine sår 13. december 1914 nær byen Glombie i Rusland.

Han var Musketier ved 18. Infanterieregiment.

Martin var født 23. august 1892 på Rens Mark som søn af parcellist Peter Nicolai Detlef Langholz.

Ni familier i Burkal Sogn måtte i 1914 holde jul med savnet af en af deres kære, en mand, en søn, en bror, som man ikke engang kunne give en ansædlig begravelse i deres egen kirke. Ej heller fik de mulighed

for få et gravsted på Burkal Kirkegård.

Ni stærke, yngre mænd – de fleste først i tyverne – opnåede aldrig at skabe sig et voksenliv, fik aldrig lov at opleve glæden ved at se en familie vokse op, få børn, børnebørn og måske oldebørn. To unge mødre blev enker i en alt for tidlig alder og sad nu alene med små børn. Hvilken sorg det må have været! En enkelt ung mand var nygift; han var blevet gift 5. juni 1914, blot 3-4 uger før krigsudbruddet. Om han blev far, ved vi ikke.

Det første krigsårs ni ofre fra Burkal Sogn er sammen med den lange række, som kom til de følgende fire år, mindet på mindestenen, der står lige inden lågen til kirken. Det er hensigten, at vi i årsskrifterne de næste 4 år vil markere hundredårsdagen ved at omtale de, der faldt de pågældende år.

Inden han som soldat tog til fronten, var det almindeligt, at mand og kone eller kæresteparret gik til fotografen og blev foreviget, enten samlet eller hver for sig. Han havde så et billede med i sin personlige oppakning, og hun havde et billede hængende derhjemme. Måske et sidste minde om ham.

Til venstre ses ægteparret Johannes Jensen (1873-1953) og Anne Helene født Thomsen (1874-1946), Johannes Jensen var født på Rens Mark. Til højre ses Hans Peter Bonnichsen (1896-1966) fra Rens. Begge disse soldater overlevede krigen.

De faldne soldater blev begravet på små provisoriske kirkegårde lige bag fronten. (Først mange år senere blev gravene samlet på de store krigskirkegårde, vi kender i dag). Billedet her er fra det nordlige Frankrig og sandsynligvis sendt hjem af Andreas Meier, Rens Mark, bagpå står bl.a.: "Her kan I se en kirkegård, den er fuld af vores kammerater".